

matie een verouderd en gevaarvol instituut is; niet dat het imperialisme en zijn werktuig (dat van dienaar meester werd) het militarisme, of wel het kapitalisme, de monsters zijn, die de menschheid klemmen in hun klauwen; noch dat de parlementen, de sociaal-democratie, de godsdiensten, machteloos bleken in tijden van heftige beroering; noch zelfs dat de vaderlandsliefde tot een vervaarlijk waanbeeld groeien kan.

„Dat ééne is: dat het der verblinde menschheid faalt aan begrip; aan inzicht, wat in dit leven het eigenlijk-belangrijke is; en dat dit niet is: bezit, dat maar zoo weinig werkelijk geluk vermag te geven, maar dat het is: het geluk zelf; en dat het onbevangen, onverstoorbaar innerlijk geluk alleen mogelijk is bij een ruimen geest, die geen benijden kent, die open en rustig den medemensch weet te begrijpen en te verdragen, — die eindelijk, na negentien eeuwen Christendom, de Liefde zou kennen, niet langer als een onvervulbaren plicht, doch als een vreugdevolle werkelijkheid”.

Ziedaar woorden met wier geest ik van harte instem (een instemming die bezwaren tegen details der redeneering vergeten doet!). Ik begrijp alleen niet: moest werkelijk deze oorlog komen om dit te leeren? Het schijnt inderdaad zoo. Toch twijfel ik niet, wat ons onderwijs betreft, of dit zou ook zonder oorlog zijn fiasco, weldra duidelijk hebben aangetoond. Want het moge dan der menschheid als zoodanig, de massa, aan begrip ontbroken hebben, van wat in ons leven het eigenlijk-belangrijke is, ieder onzer, ook de meest geestelijk, de meest wijsgeerig levende streeft naar geluk — hoe edeler gestemd ons innerlijk is, hoe edeler het geluk waarnaar wij zoeken — en dat de africhtingsmethoden onzer jeugd aan dat geluk niet bevorderlijk zijn, men moet wel ongevoelig zijn om het niet te merken.

Het waren overwegingen van dezen aard, en eigenlijk niet zoozeer een overigens verdienstelijke rede (over de „opleiding van den Toonkunstenaar”) gehouden op het

„Eerste Algemeen Kunstcongres” (uitgeschreven door het Verbond van Nederlandsche Kunstenaarsvereenigingen), gelijk in het boekje, dat ik hier voor mij heb liggen, *) wordt gezegd, die — in 1913 — het Bestuur van genoemd Verbond er toe brachten, een commissie van kunstenaars bijeen te brengen om een onderzoek in te stellen naar „den invloed der kunst op onderwijs en opvoeding”. Dit Bestuur gaf er zich, gelukkig al vóór den oorlog, rekenschap van, dat het eigenlijk belangrijke in ons leven ons geluk is, dat het tegenwoordig onderwijs dit geluk door de bank minstgenomen niet sterk bevordert, en misschien zelfs méér schade doet. Het constateerde daarentegen uit ondervinding, hoeveel de kunst kan doen om ons gelukkig te maken, niet zoozeer (of althans niet alléén) het scheppen, maar vooral het genieten van kunst, en het wenschte een onderzoek naar het weinige dat de kunst in ons tegenwoordig onderwijs beteekent, en het vele dat dit zou kunnen zijn. Tusschen de opdracht, aanvankelijk aan zijn commissie door het Verbond gegeven, en de taak waarvan zij (blijkens dit rapport) zich feitelijk kweet, n.l. een onderzoek in te stellen naar den invloed van opvoeding en onderwijs op het kunstbegrip, is dus oogenschijnlijk een groot verschil. Die oorspronkelijke opdracht lijkt veel ruimer en van meer algemeen menschelijk standpunt. Het heeft er, op het eerste gezicht, allen schijn van, alsof de commissie de zaak omgedraaid en in plaats van een algemeen menschelijk een speciaal kunst-belang in het oog gevat heeft. Van kunstenaars begrijpelijk, zou men in dien gedachtengang geneigd zijn te zeggen, maar niet zeer ruim gezien, veeleer eenigszins egoïstisch. Toch zou dat onbillijk zijn en is de schijn hier, als zoo vaak, niet over-

*) De invloed van het Onderwijs en de Opvoeding op het Kunstbegrip, rapport van de commissie hiertoe benoemd door het Verbond van Nederl. Kunstenaars-vereenigingen. Voor rekening van het Verbond gedrukt bij Van der Wiel & Co., en uitgegeven door S. Gouda Quint te Arnhem, 1917.